

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2001 vp

Hallituksen esitys laeiksi rikoslain ja pakkokeinolain 5 luvun 11 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä helmikuuta 2001 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi rikoslain ja pakkokeinolain 5 luvun 11 §:n muuttamisesta (HE 213/2000 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi rikoslain 21 luvun muuttamisesta (LA 106/1999 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 30 päivänä syyskuuta 1999, — lakialoitteen laiksi rikoslain 50 luvun muuttamisesta (LA 70/2000 vp — Marja Tiura /kok. ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 13 päivänä kesäkuuta 2000, — lakialoitteen laiksi rikoslain 50 luvun muuttamisesta (LA 90/2000 vp — Kari Myllyniemi /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä syyskuuta 2000, — lakialoitteen laiksi rikoslain 50 luvun 1 ja 2 §:n muuttamisesta (LA 140/2000 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 15 päivänä marraskuuta 2000, ja — toimenpidealoitteen lievien huumausainerikosten rangaistuskäytännöstä (TPA 123/2000 vp — Kalervo Kummola /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä toukokuuta 2000.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson ja lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Jouni Välkki, sisäasiainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Reijo Väärälä ja ylitarkastaja Jukka Mäki, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- hovioikeudenneuvos Paula Salonen, Helsingin hovioikeus
- käräjätuomari Jouko Räsänen, Helsingin käräjäoikeus
- valtiosyyttäjä Petri Jääskeläinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- johtava kihlakunnansyyttäjä Matti Tolvanen, Joensuun kihlakunnan syyttäjänvirasto
- johtaja Tapio Lappi-Seppälä, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- rikostarkastaja Kimmo Markkula, keskusrikospoliisi
- rikosylikomisario Jari Aarnio, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- sotilaslakimies, varatuomari Timo Ojala, Pääesikunta
- suunnittelija Markku Soikkeli, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- ylijohdaja Eila Uotila, Terveystieteiden tutkimuskeskus
- toimialajohtaja Ritva Lempinen, Järvenpään kaupunki
- apulaiskaupunginjohtaja Kaija Hartiala, Turun kaupunki
- sihteeri Vesa Naumanen, Opiaattiriippuvaisien tuki ry

- toiminnanjohtaja Jorma Niemelä, Sininauha-liitto
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- neuvotteleva lakimies Antero Jaakkola, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Heini Kainulainen, Suomen Demokraattiset Lakimiehet ry
- johtaja Liisa Kallio, Kiskon klinikka
- professori Pekka Koskinen
- professori Raimo Lahti
- professori Ari-Matti Nuutila
- sosiaalityöntekijä Hilikka Paitula
- oikeustieteen tohtori, dosentti Jussi Pajuoja
- osastoylilääkäri Heikki Vartiainen
- professori Pekka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan rikoslakia muutettavaksi siten, että alentuneesti syntyneisiin sovellettavien enimmäisrangaistusten pakollinen lieventäminen muutettaisiin harkinnanvaraiseksi.

Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistus korotettaisiin kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta. Lakiin säädettäisiin uusi rikostunnusmerkistö nimikkeellä huumausaineen käyttörikos. Huumausaineen käyttörikoksesta tuomittaisiin se, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Huumausaineen käyttörikoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tämä mahdollistaisi rangaistusmääräysmenettelyn soveltamisen näihin rikoksiin. Nykyisin rangaistuksen määrääminen ei ole mahdollista rangaistusmääräysmenettelyssä, vaan asia joudutaan aina viemään tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Samalla ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan huumausaineen käytöstä ja käyttöön liittyvästä huumausainerikoksesta voidaan jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jollei teko olosuhteet huomioon ottaen ollut omiaan heikentämään yleistä lainkuuliaisuutta. Huumausaineen käytöstä ja käyttöön liittyvästä huumausainerikoksesta voitaisiin kuitenkin jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hyväksymään hoitoon. Nykyisin toimenpiteistä luopuminen edellyttää, että tekijä osoittaa sitoutuneensa hoitoon. Pakkokeinolakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että

henkilönkatsastus olisi mahdollista kohdistaa siihen, jota todennäköisin syin epäillä huumausaineen käyttörikoksesta. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 106/1999 vp ehdotetaan rikoslain 21 luvussa säädettyjen pahoinpitelyä koskevien rangaistusasteikkojen ankaroitamista. Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistus ehdotetaan nostettavaksi yhdeksi vuodeksi vankeutta.

Lakialoitteessa LA 70/2000 vp ehdotetaan rikoslain 50 lukuun lisättäväksi uusi rangaistus-säännös, joka koskisi huumausaineen käyttöä, hankkimista ja hallussapitoa. Huumausainerikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Luvun 1 §:ään ehdotetaan tehtäväksi uudesta rangaistussäännöksestä johtuvat muutokset sekä vähimmäisrangaistuksen korottamista neljäksi kuukaudeksi vankeutta.

Lakialoitteessa LA 90/2000 vp ehdotetaan rikoslain 50 lukuun lisättäväksi uusi rangaistus-säännös huumausainerikkomuksesta. Huumausainerikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta taikka käyttää sitä, jos tekoa on ottaen huomioon tekijän ikä, huumausaineen laatu ja määrä, käyttöolosuhteet sekä muut vastaavat seikat, pidettävä vähäisenä. Huumausainerikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään

kuusi kuukautta vankeutta. Lisäksi ehdotetaan huumausainerikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamista yhdeksi kuukaudeksi vankeutta. Toimenpiteistä luopumista koskevasta 7 §:stä ehdotetaan poistettavaksi syyttämättäjättämistä koskevat erityisperusteet.

Lakialoitteessa LA 140/2000 vp ehdotetaan rikoslain 50 luvun 1 §:ssä säädetyn huumausainerikoksen rangaistusasteikon ankaroittamista. Huumausainerikoksen uusi rangaistusasteikko

olisi vähintään kuusi kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.

Toimenpidealoite

Toimenpidealoitteessa TPA 123/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mahdollistaakseen poliisille oikeuden rangaista lievissä huumausainerikoksissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Huumeongelmaisten hoito

Huumausaineiden käyttö säädettiin Suomessa rangaistavaksi vuonna 1966. Vuonna 1972 huumausainelainsäädäntöä uudistettaessa eduskunta säilytti täpärässä äänestyksessä käytön rangaistavuuden. Viimeksi huumausainerikoksia koskevat säädökset uudistettiin vuonna 1993, jolloin rangaistussäännökset siirrettiin rikoslain 50 lukuun. Huumausaineiden käyttö pysyi rangaistavana, mutta toimenpiteistä luopumista korostettiin lukuun sijoitetulla erityissäännöksellä.

Erityissäännöksen mukaan huumausaineen käytöstä tai huumausaineen käyttöön liittyvästä rikoksesta voidaan jättää syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä osoittaa sitoutuneensa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

Lakivaliokunnan tuolloin esittämät näkemykset huumeriippuvaisten hoidosta ovat edelleen ajankohtaisia (LaVM 17/1993 vp — HE 180/1992 vp). Huumeriippuvaisten hoitoon ohjaukseen tarvitaan poliisi-, syyttäjä- ja oikeusviranomaisten sekä sosiaali- ja terveysviranomaisten nykyistä parempaa yhteistyötä. Viran-

omaisten välisen yhteistyön kehittäminen on vasta pääsemässä alkuun. Esimerkiksi Järvenpäässä on meneillään sosiaali- ja poliisiviranomaisten yhteistyökokeilu.

Toimivan hoitoonohjausjärjestelmän lisäksi tarvitaan tosiasialliset mahdollisuudet saatavissa olevien hoitopalveluiden käyttämiseen. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemykset hoitopaikkojen riittävydestä, huumeriippuvaisten mahdollisuuksista päästä niihin ja hoidon tuloksista vaihtelevat. Joka tapauksessa on selvää, että kuntien taloudelliset mahdollisuudet ja halukkuus kustantaa pitkäaikainen ja kallis hoito vaihtelee. Suomessa arvioidaan olevan noin 30 000 huumeiden ongelmakäyttäjää. Laitoshoitoon pääsee vuosittain alle 2 000 käyttäjää. Hoitojonot ovat pitkiä ja hoitoon pääsy voi kestää jopa toista vuotta. Hoitoonpääsy ei ole myöskään viime vuosina helpottunut, koska huumeiden käyttö on yleistynyt nopeasti. Huumausaineiden käytön ehkäisemisessä, vähentämisessä ja haittojen minimoinnissa ovat sosiaali- ja terveystieteelliset toimenpiteet ensisijaisia. Valiokunta pitää välttämättömänä, että huumeiden käyttäjien mahdollisuuksia päästä hoitoon parannetaan pikaisesti ja selvitetään hoidosta kunnille aiheutuvien kustannusten tasaamista. Valiokunta esittää asiaa koskevan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Yksityiskohtaiset perustelut**1. Laki rikoslain muuttamisesta**

3 luku. Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä lisäävät

4 §. Alentunut syyntakeisuus on rangaistuksen yleinen vähentämisperuste. Rikoksen tekijä, jonka todetaan olleen rikoksen tekohtekellä alentuneesti syyntakeinen tuomitaan rangaistukseen alennetulta asteikolta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan uudistettavaksi siten, että rangaistuksen pakollinen lieventäminen muutetaan harkinnanvaraiseksi, jolloin tuomioistuim voi harkintansa mukaan lieventää rangaistusta tai tuomita alentuneesti syyntakeisen täyteen rangaistukseen.

Syyntakeisuus ja alentunut syyntakeisuus ovat rikosoikeudellisen vastuun keskeisiä kriteereitä, joista säädetään rikoslain yleisiä oppeja koskevissa säännöksissä. Säännösten uudistaminen on parhaillaan työn alla. Rikoslakiprojektin ehdotus rikoslain yleisiä oppeja koskeviksi säännöksiksi valmistui viime vuonna (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 5/2000). Hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus alentuneesti syyntakeisten rikosten tekijöiden rangaistusten lieventämisen muuttamisesta harkinnanvaraiseksi vastaa rikoslakiprojektin ehdotusta.

Alentunutta syyntakeisuutta koskevan säännösehdotuksen erottamista laajemmasta kokonaisuudesta perustellaan esityksessä niukasti toteamuksella, että sitä on "pidettävä muuta yleisten oppien uudistamista kiireellisempänä". Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat lähes poikkeuksetta olleet eri mieltä. He ovat arvostelleet ratkaisua ja pitäneet parempana pykälän uudistamista rikoslain yleisten oppien yhteydessä.

Syyntakeisuus ja alentunut syyntakeisuus ovat rikosoikeuden peruskäsitteitä, joita koskevien säännösten uudistaminen on ollut tarkoitus toteuttaa rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Hallitus on ilmoittanut antavansa esityksen rikoslain yleisiä oppeja koskeviksi säännöksiksi tämän vuoden loppuun mennessä. Valiokunta katsoo, ettei alentunutta syyntakeisuutta

koskevaa pykälää, joka on edelleen alkuperäisessä vuodelta 1889 peräisin olevassa muodossaan, ole syytä enää tässä vaiheessa irrottaa laajemmasta kokonaisuudesta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälä poistetaan lakiehdotuksesta.

Poistoehdotus ei sisällä kannanottoa säännösehdotuksen asialliseen sisältöön. Pykälän poistamisen johdosta on lakiehdotuksen johtolausetta tarkistettava.

21 luku. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

6 §. *Törkeä pahoinpitely.* Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta, koska alle vuoden pituisia vankeusrangaistuksia ei voida pitää oikeasuhteisina huomioon ottaen perusteet, jotka tekevät pahoinpitelystä törkeän. Valiokunta on aikaisemmin todennut rikoslain kokonaisuudistuksen yhtenä tavoitteena olevan korostaa henkeen, terveyteen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvien rikosten moitittavuutta mm. korottamalla tarvittaessa niiden rangaistusasteikkoja (LaVM 3/1998 vp — HE 6/1997 vp ja HE 117/1997 vp). Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistuksen ankaroittaminen on tämän linjan mukainen.

Asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu, että törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön ankaroittamisperusteisiin lisättäisiin rikoksen tekeminen rasistisista motiiveista. Vuonna 1997 tehdyssä ja sittemmin rauenneessa yli sadan kansanedustajan allekirjoittamassa lakialoitteessa LA 8/1997 vp ehdotettiin puolestaan, että rikoksen tekeminen rasistisista motiiveista lisättäisiin rikoslain 6 luvun 2 §:ään kaikkia rikoksia koskevaksi rangaistuksen koventamisperusteeksi.

Lakivaliokunta pyysi lakialoitteesta lausunnon oikeusministeriöltä. Ministeriö totesi 20.5.1997 antamassaan lausunnossa, että rasistisiin ilmiöihin on puututtava tarvittaessa myös rikoslainsäädännöllä. Ministeriö suhtautui varauksellisesti siihen, että kaikkia rikoksia koskevaan rikoslain 6 lukuun lisättäisiin säännös, joka koskisi yhtä tai muutamaa rikoslajia. Tuol-

loin ei ollut tutkimustietoa rasististen motiivien liittymisestä rikoksiin, mutta arviona esitettiin, että kyse on lähinnä pahoinpitely- ja vahingon- tekorikoksista. Ministeriö päätyi lausunnossaan siihen, että on selvitettävä, mitkä muut motiivit vaativat mahdollisesti saman rikosoikeudellisen aseman kuin rasistiset motiivit. Samalla on harkittava, onko rikoslain yleinen osa oikea paikka tällaisille mittaamisperusteille, vai tulisiko ne mieluummin liittää yksittäisiin rikostunnusmerkistöihin.

Edellä mainitussa rikoslakiprojektin ehdotuksessa rikoslain yleisiä oppeja koskeviksi säännöksiksi pohditaan erilaisten motiivimääreiden sisällyttämistä rikoslakiin kirjoitettaviin rangaistuksen koventamis- tai lieventämisperusteisiin. Ehdotuksessa päädytään siihen, ettei rasistisia motiiveja sisällytetä säädöksiin erillisenä koventamisperusteena. Teon vaikuttimet mainitaan yleisenä moitittavuusarvioinnin perusteena. Niiden täsmentäminen ehdotetaan jätettäväksi oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden varaan.

Rasistisen rikollisuuden esiintymistä on viime vuosina pyritty selvittämään. Rasistisia tai muukalaisvihamielisiä piirteitä sisältäneistä rikoksista ovat yleisimpiä olleet eriaisteiset pahoinpitelyt, syrjintä, eriaisteiset vahingonteot, solvaukset ja kotirauhan häiritseminen (Rikollisuustilanne 1999). Rasistisia motiiveja ei esiinny siten pelkästään pahoinpitelyrikoksissa, vaikka ne ovatkin rikoslajien suurin ryhmä.

Valiokunta katsoo, ettei tässä yhteydessä ole mahdollista riittävän valmistelun puuttuessa arvioida rasististen motiivien sisällyttämistä kvalifiointiperusteena törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistöön. Rasististen motiivien huomioon ottaminen rangaistusten koventamisperusteena tai yksittäisten rikosten rangaistussäännöksissä on harkittava rikoslain kokonaisuudistuksen loppuun saattamisen yhteydessä.

Vähimmäisrangaistuksen korottaminen merkitsee huomattavaa muutosta nykyisin tuomittavien rangaistusten tasoon, vaikka tuomioistuinkäytännössä on viime aikoina ollut havaittavissa ankaroitumista. Vuonna 1999 törkeästä pahoinpitelystä tuomitusta rangaistuksista oli

kuitenkin 61 prosenttia lievempiä kuin nyt ehdotettu yhden vuoden vähimmäisrangaistus. Vuonna 1998 vastaava luku oli 68 prosenttia. Vähimmäisrangaistuksen korottaminen merkitsee myös sitä, ettei törkeästä pahoinpitelystä voida enää tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalvelua. Uudistus merkitsee siten niukan seuraamusvalikoiman supistumista. Valiokunta katsoo, että rikoslain kokonaisuudistuksen myöhemmässä vaiheessa on syytä arvioida yhdyskuntapalvelun tuomitsemisedellytykset vielä uudelleen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei tarkoituksena ole muuttaa pahoinpitelyn ja törkeän pahoinpitelyn välistä rajanvetoa, koska tässä yhteydessä ei muuteta pahoinpitelyrikosten tunnusmerkistöjä. Törkeän pahoinpitelyn rangaistusasteikon ankaroittaminen korostaa kuitenkin teon kokonaisarvostelun merkitystä törkeysastetta arvioitaessa.

Rangaistusasteikon korottamisella ei ole suoraista vaikutusta tämän päivän yleisimpiin pahoinpitelyrikoksiin, koska ne eivät ole tavanomaisesti luokiteltavissa törkeiksi. Ns. katuväkivallan osuus kaikista pahoinpitelystä on vähentynyt. Sen sijaan työssä kohdattu väkivalta on viime vuosikymmenten aikana lisääntynyt. Samoin perheväkivalta, joka kohdistuu lähes yksinomaan naisiin, on keskimääräistä vakavampana ja toistuvana väkivallan muotona vakava ongelma. Rikosten ennaltaehkäisyn kannalta rangaistusuhkien korottamisella on rajallinen merkitys. Sen vuoksi on kehitettävä rikostorjunnan menetelmiä ja parannettava uhrin asemaa muilla keinoin.

50 luku. Huumausainerikoksista

2 a §. Huumausaineen käyttörikos. Pykälässä säädetään rangaistavaksi huumausaineen käyttö sekä huumausaineen vähäisen määrän hankkiminen ja hallussapito omaan käyttöön. Teosta voidaan tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Huumausaineen käyttö ja hallussapito omaa käyttöä varten on syytä erottaa huumausainerikoksesta erilliseksi tunnusmerkistöksi. Oikeuskäytännössä huumausaineen käytöstä ja

hallussapidosta omaa käyttöä varten tuomitaan sakkoja, joten säännöksellä ei ole vaikutusta rangaistusten ankaruuteen. Sen sijaan rangaistusten määrä lisääntynee, koska rangaistusasteikko mahdollistaa rangaistuksen määräämisen rangaistusmääräysmenettelyssä. Syyttäjien on arvioitu nykyään luopuvan syytteen nostamisesta liian raskaana pidetyn tuomioistuimenmenettelyn takia.

Esityksen perusteluista (s. 20/I) ilmenee, että uudistus saattaa johtaa yksittäisen henkilön osalta sanktiokumulaatioon, koska rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistuksia ei yhdistetä. Myös rangaistusten lukumäärä lisääntyy, mikäli syyttäjät eivät sovelta toimenpiteistä luopumissäännöksiä nykyisessä määrin. Sakkorangaistusten lisääntymisen on arvioitu lisäävän myös sakon muuntorangaistusten määriä. Valiokunnan käsityksen mukaan kohtuuttomat tai tarkoituksettomat muuntorangaistukset ovat vältettävissä, koska tuomioistuimilla on vuonna 1999 uudistetun rikoslain 2 a luvun 6 §:n 1 momentin perusteella muuntorangaistuksesta päättäessään riittävästi harkintavaltaa.

7 §. Toimenpiteistä luopuminen. Pykälä sisältää huumausainerikoksia koskevan erityisen toimenpiteistä luopumissäännöksen. Sen nykyisen sanamuodon mukaan huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta huumausainerikoksesta voidaan syyte jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta yleisten toimenpiteistä luopumissäännösten lisäksi, jollei teko ole ollut omiaan heikentämään yleistä lainkuuliaisuutta tai jos tekijä osoittaa sitoutuneensa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan yleistä lainkuuliaisuutta koskeva peruste ja hoitoon sitoutumisen sijasta edellytetään hoitoon hakeutumista. Pykälän uudistaminen on perusteltua. Syyttäjän tai tuomioistuimen on vaikea arvioida, mikä vaikutus yksittäisen rikoksen yhteydessä tapahtuvalla toimenpiteistä luopumisella on yleiseen lainkuuliaisuuteen. Säännös on osoittautunut vaikeaksi soveltaa, ja sen soveltamiskäytännössä on huo-

mattavia alueellisia eroja. Hoidollisten toimenpiteiden merkitystä on syytä korostaa alentamalla säännöksen soveltamisedellytystä. Nykyään hoitoon sitoutumisen perusteella toimenpiteistä luovutaan vuosittain vain muutamassa tapauksessa.

Voimassa olevaa erityissäännöstä perusteltiin (HE 180/1992 vp) sillä, ettei rikoslain yleisiä säännöksiä toimenpiteistä luopumisesta juurikaan käytetty huumausaineen käyttötapauksissa. Myös lakivaliokunta piti asianmukaisena korostaa toimenpiteistä luopumisen mahdollisuutta huumausainerikoksia koskevalla erityissäännöksellä. Valiokunta arvioi, ettei säännös muodostu "anteeksiantoautomaatiksi", koska syyttäjät tai tuomari säännöstä soveltaessaan arvioi tilanteen kokonaisuudessaan ja harkitsee, onko toimenpiteestä luopuminen perusteltua. Valiokunnan arvio on toteutunut. Viime vuosina on noin 8—9 prosentissa poliisin tietoon tulleista huumausainerikoksista (lähinnä huumausaineen käyttö tai hallussapito) jätetty syyte nostamatta. Lähes 40 prosentissa näistä tapauksista syyte on jätetty nostamatta rikoslain 50 luvun 7 §:n nojalla.

Pykälän muuttamisella pyritään selkeyttämään säännöstä ja yhtenäistämään huumausainerikosten syyttämättäjäättämiskäytäntöä. Tavoitteet ovat kannatettavia. Muutoksen on yhdessä rangaistusmääräysmenettelyn kanssa kuitenkin arvioitu mahdollisesti johtavan siihen, että toimenpiteistä tullaan luopumaan nykyistä huomattavasti harvemmin, vaikka rangaistusmääräysmenettelyssä syyttäjällä on rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan yhtä laajat valtuudet päättää toimenpiteistä luopumisesta kuin syyteharkinnassa olevissa asioissa. Poliisin annettua rangaistusvaatimuksen syyttäjät harvoin jättävät rangaistusmääräyksen antamatta.

Valiokunta korostaa esityksen perusteluissa (s. 17/I) esitettyä, ettei sakkorangaistuksen siirtäminen rangaistusmääräysmenettelyssä määrättäväksi saa johtaa toimenpiteestä luopumista koskevien säännösten soveltamatta jättämiseen. Syyttäjien tulee edelleen soveltaa sekä yleisiä toimenpiteistä luopumissäännöksiä että rikos-

lain 50 luvun 7 §:n erityissäännöstä silloin, kun niissä mainitut edellytykset ovat käsillä. Erityisen tärkeää on, että kannustetaan huumeriippuvaisten hoitoon hakeutumista.

Se, käsitelläänkö rikosasia rangaistusmääräysmenettelyssä vai tuomioistuimessa, ei saa määrätä lopputulosta. Toimenpiteistä luopumissäännöksiä on sovellettava samalla tavoin sekä rangaistusmääräysmenettelyssä että syyteharkinnassa. Uudistukset eivät saa johtaa siihen, että rangaistusmääräysmenettelyssä lievemmistä rikoksista määrätään sakko, mutta vakavammista seuraa syyttämättä jättäminen. Yleisistä syyttäjistä annetun lain 4 §:n mukaan valtakunnansyyttäjän tehtävänä on huolehtia siitä, että syyttäjät asianmukaisesti ja yhdenmukaisesti soveltavat syyttämättä jättämistä koskevia säännöksiä myös rangaistusmääräysmenettelyssä. Valtakunnansyyttäjä on antanut ohjeen seuraamusluonteisesta syyttämättä jättämisestä huumausainerikoksissa (VKS 2000:5).

Asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin ilmenyt, etteivät ohjeet riitä yhdenmukaistamaan syyttämättä jättämiskäytäntöä. Myös esityksen perusteluista ilmenee, että syyttäjillä on erilaisia tulkintoja syyteharkinnassa vaikuttavista seikoista ja niiden merkityksestä. Toimenpiteistä luopumiskäytäntöä on tämän vuoksi syytä säätää laintasoisesti ehdotettua yksityiskohtaisemmalla säännöksellä, varsinkin kun siirrytään rutiininomaiseen rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiseen.

Valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä siten, että toimenpiteistä luopumisen harkinnassa on otettava huomioon käytetyn tai hallussa pidetyn huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä muut olosuhteet, joiden perusteella tekoa voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Täsmennyksen tarkoituksena ei ole lieventää tai tiukentaa nykyisen syyttämättä jättämiskäytännön yleistä linjaa.

Tässä yhteydessä on syytä tuoda esille hallituksen esityksen HE 79/1989 vp vähäisyysperusteisen yleisen syyttämättä jättämissäännöksen perusteluiden näkökohdat (s. 13). Rikoksen vähäisyys on suhteutettava jokaisessa yksittäistapauksessa kyseiseen rikoslajiin. On siis arvioi-

tava, onko rikosta pidettävä rikoslajin normaali-tapauksiin verrattuna vähäisenä. Mitä lievemmästä rikoslajista on kyse, sitä helpommin rikoksen vähäisyyttä koskevat ehdot täyttyvät. Käytännössä vähäisyysperuste koskee etenkin yleiseltä luonteeltaan vähäisten rikosten lieviä tekemuotoja. Tarkoitus ei ole, että jostakin vähäisenä pidettävästä rikoslajista rikoksentehtijä säännönmukaisesti jätetään syyttämättä.

Poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen toimien oikealla porrastamisella on tähdättävä siihen, että huumausaineiden käyttö, hallussapito ja välittäminen tehokkaasti katkaistaan. Toimenpiteistä luopuminen yksittäistapauksissa ei saa hämärtää teon rangaistavuutta, vaan rikokseen syyllistyneen toimintaan on puututtava vaikuttavalla tavalla.

Vuonna 1993 epäiltiin, että toimenpiteistä luopumissäännös johtaa "anteeksiantoautomaattiin". Nyt on puolestaan esitetty, että rangaistusmääräysmenettelyn lopputuloksena on "sakotusautomaatti". Kumpikin vaihtoehto on huono. Rangaistuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta rangaistusmääräysmenettelyssä on nopea rikosoikeudellinen keino puuttua huumausaineiden käyttöön. Mutta myös muiden viranomaistoimien johdonmukaisuutta ja tehokkuutta on lisättävä. Alle 18-vuotiaan kohdalla lastensuojeluviranomaisten toimenpiteet voivat usein olla rangaistusta tarkoituksenmukaisempia. Toimenpiteistä luopuessaan poliisi ja syyttäjä voivat antaa rikokseen syyllistyneelle suullisen huomautuksen. Viranomaisen puhuttelu, jossa tehdään selväksi teon rikollinen luonne, moitittavuus ja vaihtoehtoiset rikosoikeudelliset seuraamukset, voi olla asianmukaisesti toteutettuna tehokas keino puuttua erityisesti nuoren käyttäytymiseen. Viranomaisen puuttumista nuoren käyttäytymiseen on syytä korostaa esimerkiksi kutsumalla puhutteluun nuoren huoltaja.

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä HE 180/1992 vp ehdotettiin, että toimenpiteistä luopuminen olisi mahdollista, jos henkilö on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Lakivaliokunnan ehdotuksesta säännös sai sen nykyisen, tiukemman sanamuoto-

don. Nyt sitä ehdotetaan muutettavaksi, koska nopeassa rangaistusmääräysmenettelyssä ei hoitoon sitoutumista ole mahdollista osoittaa ja toimenpiteistä luovutaan hoitoon sitoutumisen perusteella vain muutama kerta vuodessa. Tarkoituksena on alentaa syyttämättä ja tuomitsematta jättämisen kynnystä hoitoon hakeutumisen vuoksi ja korostaa hoitoon ohjauksen merkitystä. Valiokunta puoltaa säännöksen sanamuodon tarkistamista ja korostaa huumeriippuvaisten hoitoonohjauksen ja hoidon merkitystä. Valiokunta on aikaisemmin (LaVM 17/1993 vp — HE 180/1992 vp) edellyttänyt, että selvitetään mahdollisuudet täydentää seuraamusjärjestelmäämme uudella seuraamuksella, jossa rangaistukseen voidaan sisällyttää hoitojakso. Selvitys on toistaiseksi tekemättä, mutta on myönteistä, että oikeusministeriö on tämän vuoden helmikuussa asettanut toimikunnan valmistelemaan sopimushoitoa vankeusrangaistuksen vaihtoehtoksi rikoksenteijöille, joiden rikoksen tekemiseen ovat merkittävästi vaikuttaneet päihdeongelmat ja joiden voidaan olettaa noudattavan heille tuomittua hoito-ohjelmaa.

Rangaistusmääräysmenettelyn käyttöönotosta, sakonmuuntorangaistusjärjestelmästä ja toimenpiteistäluopumissäännöksistä sekä hoidosta rikosoikeudellisen seuraamuksen vaihtoehtona on ollut siinä määrin eriäviä käsityksiä, että valiokunta pitää erityisen tärkeänä säännösten vaikutusten seuranta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa lausumaehdotuksen hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

3. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 b §:n muuttamisesta (uusi) ja

4. Laki tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta (uusi)

Vangille ja tutkintavangille tehtävästä henkilönkatsastuksesta säädetään rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 b §:n 2 mo-

mentissa ja tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa. Näissä säännöksissä henkilönkatsastuksen edellytykset on säännelty vastaavalla tavalla kuin pakkokeinolain 5 luvun 11 §:ssä. Henkilönkatsastuksen edellytyksenä on, että vankia tai tutkintavankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Jotta henkilönkatsastus voitaisiin tehdä epäiltäessä huumausaineen käyttörikosta, on rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain ja tutkintavankeudesta annetun lain mainittuihin pykäliin lisättävä maininta huumausaineen käyttörikoksesta kuten 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan tehtäväksi pakkokeinolakiin. Valiokunta ehdottaa, että mainittuja säädöksiä muutetaan siten, että vangille ja tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus epäiltäessä häntä huumausaineen käyttörikoksesta.

Eduskunta-aloitteet

Käsitlemiensä eduskunta-aloitteiden johdosta valiokunta toteaa seuraavaa:

Lakialoite LA 106/1999 vp. Valiokunta ehdottaa, että törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistusta korotetaan hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Lakialoitteet LA 70/2000 vp, LA 90/2000 vp ja LA 140/2000 vp. Valiokunta ehdottaa, että rikoslain huumausainerikoksia koskevaan 50 lukuun lisätään uusi 2 a § huumausaineen käyttörikos, josta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet on hylättävä.

Toimenpidealoite TPA 123/2000 vp. Valiokunta ehdottaa, että rikoslain 50 lukuun lisätään uusi 2 a §, josta voidaan määrätä sakkorangaistus rangaistusmääräysmenettelyssä. Tämän vuoksi toimenpidealoite voidaan hylätä tarpeettomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uudet lakiehdotukset 3. ja 4. (Valiokunnan uudet lakiehdotukset),

että lakialoitteet LA 106/1999 vp, LA 70/2000 vp, LA 90/2000 vp ja LA 140/2000 vp hylätään,

että toimenpidealoite TPA 123/2000 vp hylätään ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) (poist.) 21 luvun 6 §, 50 luvun 1 §:n 4 kohta ja 7 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 21 luvun 6 § laissa 578/1995 sekä 50 luvun 1 §:n 4 kohta ja 7 § laissa 1304/1993, ja
lisätään (poist.) 50 lukuun uusi 2 a § seuraavasti:

3 luku

Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät

4 §
 (Poist.)

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

6 §
 (Kuten HE)

50 luku

Huumausainerikoksista

1 ja 2 a §
 (Kuten HE)

7 §

Toimenpiteistä luopuminen

Huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta tässä luvussa mainitusta rikoksesta voidaan, sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyt-

tötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä on ha-

keutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

3.

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain (39/1889) 2 luvun 9 b §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa (364/1999) seuraavasti:

2 luku

Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta ja sakon muuntorangaistuksesta

9 b §

Rangaistuslaitoksen johtaja voi päättää, että vangille tehdään rikoksen selvittämiseksi henkilönkatsastus, jos tätä todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta

taikka huumausaineen käyttörikoksesta. Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muutoin henkilönkatsastuksen toimitamisessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

4.

Laki

tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tutkintavankeudesta 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetun lain (615/1974) 5 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on laissa (365/1999) seuraavasti:

5 §

Rangaistuslaitoksen johtaja voi päättää, että tutkintavangille tehdään henkilönkatsastus, jos vankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta *taikka huumausaineen käyttörikoksesta*. Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenki-

löstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muutoin henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2000 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että huumeiden käyttäjien mahdollisuuksia päästä hoitoon parannetaan pikaisesti ja selvitetään hoidosta kunnille aiheutuvien kustannusten tasaamista.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa huumausaineen käyttörikoksesta*

rangaistusmääräysmenettelyssä määrättäviä sakkorangaistuksia, niiden muuntorangaistuksia, toimenpiteistäluopumissäännösten soveltamista ja rangaistukselle vaihtoehtoisen hoidon vaikutuksia ja mahdollisten epäkohtien esiintyessä ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
 vpj. Matti Vähänäkki /sd
 jäs. Sulo Aittoniemi /alk
 Jyri Häkämies /kok
 Erkki Kanerva /sd
 Toimi Kankaanniemi /kd (osittain)
 Annika Lapintie /vas
 Paula Lehtomäki /kesk
 Kari Myllyniemi /kesk

Kirsi Ojansuu /vihr
 Veijo Puhjo /vas
 Susanna Rahkonen /sd (osittain)
 Tero Rönni /sd
 Mauri Salo /kesk
 Timo Seppälä /kok
 Marja Tiura /kok
 Lasse Virén /kok
 vjäs. Seppo Lahtela /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Lakialoitteessa LA 90/2000 vp rikoslain 50 luvun muuttamisesta on ehdotettu merkittäviä muutoksia huumausainerikoksia koskevaan sääntelyyn. Hallitus on antanut samasta asiasta esityksen HE 213/2000 vp. Esitykset ovat pääosiltaan ja erityisesti lievempien huumausainerikosten rangaistusmääräysmenettelyä koskevilta osiltaan hyvin yhteneväisiä. Erityisesti lakialoitteen ehdotus 50 luvun 7 §:n muuttamisesta, jossa on tarkoitus poistaa osittain erityisperusteet mm. syyttämättä jättämiselle, on lähes sanataarkasti samanlainen kuin hallituksen esitys.

Olemme valmiit hyväksymään hallituksen esityksen täsmälleen esitetyssä muodossa, vaikka olisimmekin halunneet, että 50 luvun 2 a § "Huumausaineen käyttörikos" olisi saanut sellaisen sanamuodon kuin lakialoitteen 50 luvun 2 §:ssä on. Tällöin laista olisi jo paremmin ilmennyt, millaisia tapauksia ko. pykälällä tarkoitetaan.

Valiokunnan mietinnössä nämä lakialoitteen 50 luvun 2 §:ssä mainitut tunnusmerkistöä selvittävät osat on siirretty lähes sellaisenaan 50 luvun 7 §:ään. Tämä taas toteutuessaan tulee merkitsemään voimassa olevan lainsäädännön huomattavaa lieventämistä. Tosiasiassa hallituksen ehdottamista pykälistä selvästi ilmenee tarkoituksena olevan, että lievemmistä rikoksista rangaistaan nykyistä useammin. Näin osoitettaisiin, ettei yhteiskunta hyväksy vähäisempiäkään huumausainerikoksia. Tätä vastoin hallituksen esityksen perusteluista ei käy selkeästi ilmi, mihin suuntaan käytäntöä olisi vietävä. Edelliseen viitaten hyvin pitkälle menevä johtopäätös voidaan tehdä 50 luvun 7 §:n muutosesityksestä, koska siinä hallitus esittää poistettavaksi ns. erityisperusteet syyttämättä ja tuomitsematta jättämiselle. Se osoittaa selkeästi sen, ettei huumausainerikoksia — edes lieviä — ole asetettava erillaiseen asemaan kuin muita rikoksia. Jos meneteltäisiin hallituksen esityksen mukaisesti, se väijäämättä johtaisi siihen, että entistä useam-

min myös lievät huumausainerikokset tulisivat rangaistavuuden piiriin, mikä on aivan oikein.

On tietenkin tosiasia, että ensisijaisesti tulisi menetellä lakialoitteessa ehdotetun 50 luvun 2 a §:n mukaisesti eli rangaistavuus olisi ensisijalla. Kun syyttäjät jättävät muutaman kerran antamatta rangaistusmääräyksen poliisin antamasta rangaistusvaatimuksesta, niin poliisi lopettaa kokonaan lievempiin tapauksiin puuttumisen. Nyt hyväksytty mietintö antaa julkisuuteen aivan päinvastaisen viestin kuin pitäisi siitä, miten huumausaineasioissa tulisi edetä. Lievempää linjaa edustavat ovat vedonneet siihen, että käytäntöä ei ole syytä eikä ole tarkoitus muuttaa. On kuitenkin otettava huomioon, että Suomen huumausainetilanne on aivan erilainen kuin voimassa olevaa lakia säädettäessä vuonna 1993. Huumausainerikollisuus on moninkertaistunut ja on edelleen pahenemassa.

Mietinnöstä saa sen käsityksen, että syyttäjäviranomaiset kannattaisivat nyt mietinnössä olevaa sanamuotoa. Tämä ei pitäne paikkaansa. Nämä eivät ole tässä muodossa mietintöä edes nähneet. Valtakunnansyyttäviviraston lausunnossa todetaan seuraavaa: "RL 50 luvun 7 §:n erityisen toimenpiteistä luopumissäännöksen osittainen kumoaminen on linjavallinnan selkeyden ja koko uudistusehdotuksen johdonmukaisuuden kannalta välttämätön". Tältä osin hallituksen alkuperäisen esityksen hyväksymistä pidetään siis "välttämättömänä". Tästä huolimatta nimenomaan tähän lausuntoon vedoten oikeusministeriön kanta on saatu käsittelyn yhteydessä muuttumaan myönteiseksi mietinnön 50 luvun 7 §:n muotoilulle.

Jos hallituksen alkuperäinen esitys hyväksyttäisiin, olisi syyttäjillä ja oikeuslaitoksilla olemassa tavanomaiset syyttämättä ja tuomitsematta jättämisen oikeudet. Kysyä voi, miksi juuri huumausainerikoksissa pitäisi olla "kaksinkertainen anteeksiantovelvollisuus", kun sitä ei ole missään muissakaan rikoksissa. Asiantuntija-kuulemisessa varsin moni kuultava ilmoitti kan-

nattavansa nimenomaan hallituksen esityksen 50 luvun 7 §:n muotoilua.

Ehdotus

Edellä olevan perustella ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvän 1. lakiehdotuksen 50 luvun 7 § hyväksytään siinä muodossa kuin se on hallituksen esityksessä.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2001

Kari Myllyniemi /kesk
Mauri Salo /kesk

Paula Lehtomäki /kesk
Sulo Aittoniemi /alk

VASTALAUSE 2

Perustelut

Huumausainerikollisuus on voimakkaassa kasvussa. Rikoslainsäädäntöä on kehitettävä, jotta tähän rikollisuuteen voidaan puuttua mahdollisimman tehokkaasti. Kiinnijäämisen riskiä on lisättävä ja rangaistukset säädettävä kattaviksi ja riittäviksi. Samalla on taattava kuitenkin epäiltyjen asianmukainen oikeusturva ja hoitoon hakeutumisen mahdollisuudet. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sellaiset huumausaineen käyttörikokset, jotka voimassa olevan lain perusteella jäävät syyttämättä tai tuomitsematta sen tähden, että ne nykyisen rangaistusasteikon alarajaan nähden eivät ole vakavia, saatetaan rangaistusseuraamusten piiriin. Samalla otetaan käyttöön rangaistusmääräysmenettely. Näin on perusteltua menetellä, koska tällä tavalla rangaistuskäytäntö saadaan tähänastista kattavammaksi ja menettely nopeammaksi.

Hallitus esittää lisäksi, että huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta rikoslain 50 luvussa mainitusta rikoksesta voidaan jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Lakivaliokunnan enemmistö muutti tätä koskevaa 50 luvun 7 §:ää tarpeettomasti siten, että pykälään lisättiin sana "vähäinen". Huumausaineen käyttö on aina erittäin vakava asia. Siksi mainitun sanan sisällyttäminen itse lakipykä-

lään ei ole perusteltua, vaan 7 § tulee hyväksyä hallituksen hyvin perustellun esityksen mukaisessa yksiselitteisessä ja vastuullisessa muodossa. Näin lainsäätäjä omalta osaltaan vetää selkeää huumeiden vastaista linjaa.

Edelleen on syytä korostaa, että syyttämättä tai tuomitsematta jättämisessä siinä tapauksessa, kun tekijä on hakeutunut hoitoon, tulee noudattaa linjaa, joka on tekijän edun mukainen. Tekijän etu on aina laadukkaaseen ja pitkäjänteiseen hoitoon pääsy. Voimassa olevassa laissa edellytetään hoitoon sitoutumista. Käyttämällä "hoitoon sitoutumisen" sijasta ilmaisua "hoitoon hakeutuminen" uskotaan alennettavan kynnystä hoidon valitsemisessa ja yhteistyön syntymisessä hoitohenkilöstön kanssa. On kuitenkin syytä korostaa, että hakeutumisessa tulee ilmetä vakava ja selkeä tahtotila edellytyksenä sille, että tekijä jätetään syyttämättä tai tuomitsematta rikoksesta. Muutoin tekijä on vaarassa ajautua huumeiden käytössä yhä syvempään kierteseen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän 1. lakiehdotuksen 50 luvun 7 § hyväksytään siinä muodossa kuin se on hallituksen esityksessä.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2001

Toimi Kankaanniemi /kd